

Dermed forekommer det mig, at enhver Kritik af Formen paa dette Stadium maa falde bort. Gaar Sagen videre, vil Forslaget vel komme i Udvalg, hvor de ærede Kritici jo kunne faae Leilighed til at pøe deres Virksomhed i passende Grad. — Hvad selve Lovforslagets Indhold angaar, forekommer det mig, at de Grunde, som anføres imod det, vare svage i det Væsentlige, men tillige at den høitærede Minister var den, som viste det den største Belvillie, Forslaget deler sig i to Dele. For det Første gaar det ud paa at foreslaa billige Prioritetslaan i Husmænds-lodder, og for det Andet, at der gives Husmænd Driftslaan. Disse to Forslag ere af meget forskjellig Natur. Hvad det angaar at bevilge Prioritetslaan til Husmænd af Statskassen, synes det at være det, som har vakt det største Anstød, uagtet det efter min Mening fortjener den mest Paaagtning og har Mindst imod sig fra de Principer, som daglig følges. At Husmænd ere de med Hensyn til Prioritetslaan ugunstigt Stillede i Samfundet, derom tror jeg ikke, at der kan være Tvivl, og dette syntes den ærede Minister heller ikke at ville benegte. Det fremgaar jo deraf, at Husmændene, saaledes som jeg tidligere har haft Leilighed til at bemærke under en anden Sags Behandling, faktisk ere udelukkede fra Kreditforeningerne, idet alle Kreditforeninger med Undtagelse af en eneste have den Bestemmelse i deres Statuter, der siger, at de ikke maa bevilge Laan under 600 Kr., og Husmændenes Laan ere jo i Reglen under denne Størrelse. De ere altsaa udelukkede fra den væsentligste Kilde til Prioritetslaan, nemlig Kreditforeningerne, og de ere tillige faktisk udelukkede fra at faae Laan fra Universitetet, Overformynderiet og andre offentlige Kasser, som ikke ville bevilge saadanne Laan, fordi de overhoved ikke ville have med disse smaa Laan at gjøre. Der kan ikke være Tvivl om, at der er Trang til at faae saadanne Laan bevilgede. Jeg skal ikke negte, at den naturligte Maade at afhjælpe Trangen paa er den, som den ærede Minister har foreslaaet, og som jeg tidligere har antydet, nemlig ved Oprettelsen af en Kreditkasse. Men, naar man undersøger denne Sag nærmere, tror jeg, at den vil frembyde overordentlig store Vanskeligheder, som maaske ville blive større end dem, som den ærede Minister har ment vilde være til Stede ved Gjen-nemførelsen af dette Lovforslag, hvor de ingenlunde ere store. Det er nemlig saa, at Administrationen ved en Kreditkasse, der bestaar af saa overordentlige mange smaa Konti, vil være overordentlig kostbar; det koster jo ganske det samme Arbejde, og der behøves det samme Antal Folk til at føre Regnskaberne over Konti, som høist naae til 800 Kr., som det koster at føre Regnskab over Konti paa 8,000, 80,000 Kr. osv. Det er for dem, der have med disse Sager at gjøre og kjende dem i Detaillen ganske klart, at det vil

blive en meget kostbar Administration, der vil fremkomme. Og hvem er det, der skal betale disse Udgifter? Det er selvfølgelig Laansøgerne. Altsaa af den Grund vil det være særlig vanskeligt at faae denne Institution etableret, som jeg iøvrigt paaskønner, at den ærede Minister har haft sin Opmærksomhed henvendt paa. Dernæst skal jeg gjøre opmærksom paa, at det ingenlunde er abnormt eller exorbitant, som ærede Medlemmer synes at mene, at udlaane af Statskassens Midler paa Prioriteter. Jeg skal gjøre opmærksom paa, at der saa at sige hver Dag udlaanes Prioritetslaan af Statskassen under forskjellige Former, være sig fra Universitetet, Sorø Akademi, Livrenteanstalten eller fra mangfoldige andre Anstalter, der staa i et mere eller mindre direkte Forhold til Statskassen. Det anser man for en given Sag, og naar f. Ex. Universitetet udlaaner Penge til 4 pSt., er det ikke en Gave, som et æret Medlem før paastod; nei, det er i sin Orden, og det anser jeg det forøvrigt ogsaa for at være. Jeg kan altsaa ikke se noget Abnormt i, at Statskassen udlaaner af sine Midler mod fuldstændig Sikkerhed. (En Stemme: Driftslaan?). Jeg taler ikke om Driftslaan. Disse Prioritetslaan skulle og kunne gjøres fuldstændig sikre, i alt Fald sikrere end de Gøteborgske Hypothek-Obligationer, som ligge i Statskassen, sikrere end Randers-Grenaa Baneaktierne og sikrere end Laanene til Planterne i Vestindien. Det er der ikke Tvivl om, at de kunne blive, og det forekommer mig, at, naar man kan bruge Statskassens Midler til den Slags Ting, saa kan man saa meget mere bruge dem til Prioritetslaan til Husmænd, som Alle ere enige om ere uheldige stillede, og som fortjene at komme i Betragtning fremfor svenske og vestindiske Laansøgere. At ville se nogen Socialisme i at udlaane i Prioriteter, jeg vil sige, til Halvvelen af Taxationsværdien, under aldeles betryggende Former, kan jeg ikke være med til. Deri er intet Socialistisk hverken i den gode eller onde Betydning af Ordet. Underledes kunde Forholdet maaske synes at stille sig med Hensyn til Drifts-laanene. Naar man ser nøje til, er det dog næppe rigtigt ved Talen om disse Laan at minde om de franske Forhold i 1848, da der forvredes Arbejde i Nationalværkstederne. Det er forresten Noget, der ikke alene blev forsøgt i Frankrig; men det blev ogsaa forsøgt gennemført her. En meget anset, nu afdød Politiker, havde udvirket, at vi fik en lignende Bestemmelse ind i Forslaget til Grundloven, nemlig den, at Enhver har Ret til at erholde Arbejde, og det lykkedes kun med Besvær to meget befindige Kolleger, hvoraf den ene nu ogsaa er død, at faae denne Paragraf ud af Lovforslaget; ellers havde vi faaet det Samme, som man havde i Frankrig i 1848. Som sagt, jeg tror slet ikke, at man kan parallelisere det at give Driftslaan ud af Statskassen til en enkelt Klasse, som virkelig traenger dertil, med det